

GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO ADMINISTRAVIMO ANALIZĖS ATASKAITA

Parengta vadovaujantis Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2018 m. kovo 28 d. įsakymu Nr. V-158 patvirtinta Gyventojų pajamų mokesčio administravimo analizės ataskaitos rengimo metodika

2021 m.

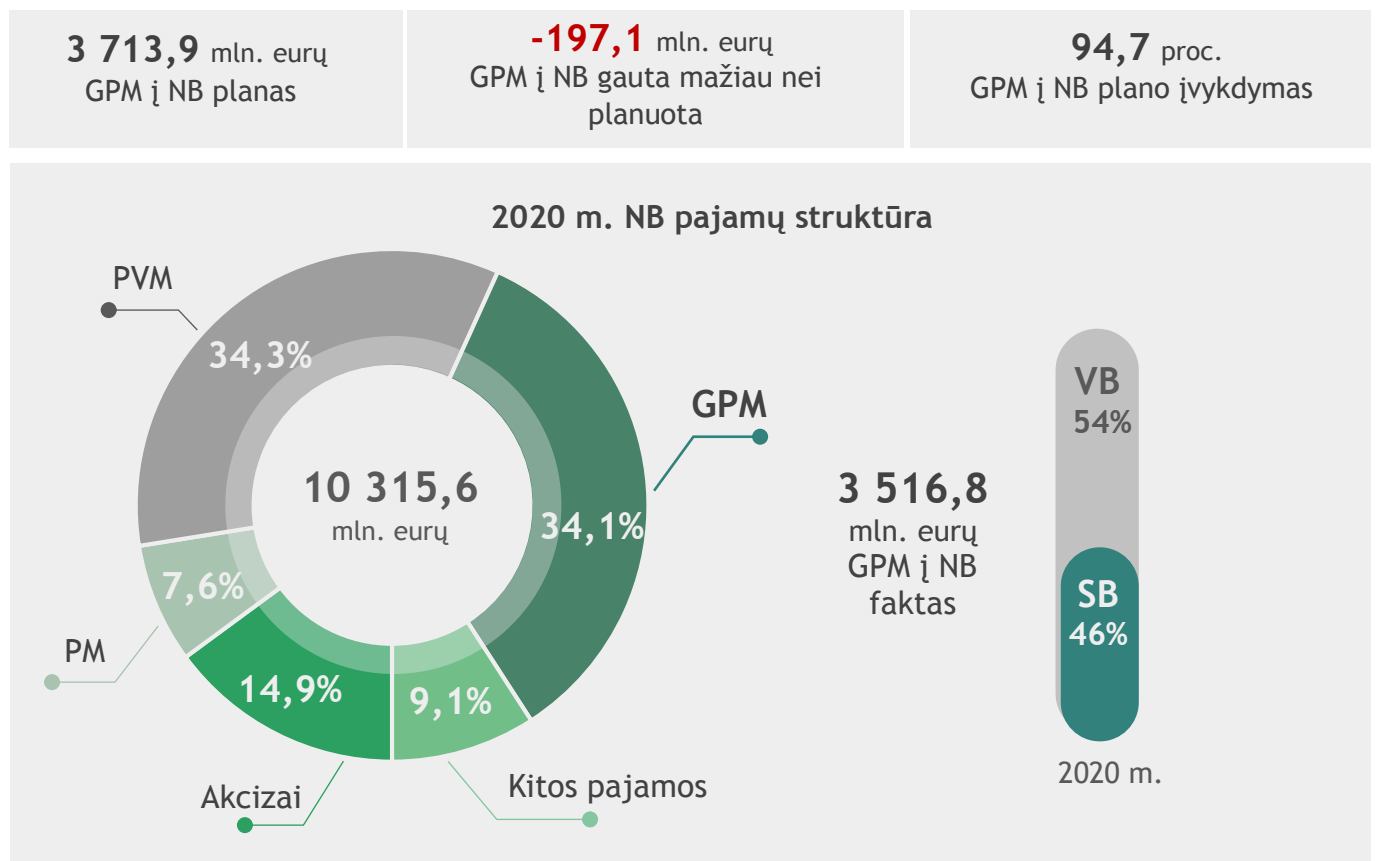
Atrankos ir paramos auditui departamentas

Turinys

ŠALIES DARBO RINKOS DINAMIKA, STRUKTŪRA IR JĄ FORMUOJANTYS VEIKSNIAI	5
2020 M. ĮSIGALIOJĘ TEISĖS AKTŲ PAKEITIMAI, KURIE TURĖJO ĮTAKĄ GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO ADMINISTRAVIMUI	9
GYVENTOJŲ PAJAMŲ STRUKTŪRA IR PAJAMŲ APMOKESTINIMAS.....	9
GYVENTOJŲ GRUPĖS PAGAL DEKLARUOTAS PAJAMAS	13
GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO STRUKTŪRA, PASKIRSTYMAS Į BIUDŽETUS	18

2020 m. COVID-19 pandemija turėjo neigiamą poveikį valstybės ir savivaldybės biudžetų pajamų surinkimui. Nuo 2020-03-16 ir nuo 2020-11-07 Lietuvoje paskelbus karantiną dėl COVID-19 plitimo ir apribojus arba uždraudus tam tikrų veiklų vykdymą, šias veiklas vykdančiams mokesčių mokėtojams periodu, nustatytu Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2020 m. kovo 26 d. įsakymu Nr. VA-27 „Dėl pagalbos priemonių mokesčių mokėtojams, paveiktiems koronaviruso (COVID-19) sukeltų neigiamų pasekmių“, buvo suteikta galimybė nemokėti deklaruotų prievolių, nevykdomas jų išieškojimas ir neskaičiuojami delspinigiai nuo nesumokėtų prievolių. Pagrindinės plano nevykdymo priežastys tiesiogiai siejamos su COVID-19 pandemija ir valstybės teikiama mokestinė pagalbos priemonėmis nuo pandemijos nukentėjusiems mokesčių mokėtojams.

Gyventojų pajamų mokestis (toliau – GPM) 2020 m. nacionalinio biudžeto pajamų struktūroje sudarė 34,1 proc. visų į nacionalinį biudžetą surinktų pajamų (be Europos Sąjungos (toliau – ES) ir kitų užsienio šalių finansinės paramos lėšų), neįskaitant 202,5 mln. eurų grąžintų gyventojams pagal Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo (toliau – GPMĮ) 21 str. ir pervestų juridiniams asmenims pagal 34 str. 3 d. ir 4 d.

Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI prie FM) teisės aktais įpareigota administruoti GPM deklaravimą, apskaičiavimą, sumokėjimą ir paskirstymą į valstybės ir savivaldybių biudžetus bei fondus, taip pat pagal teisės aktuose nustatytą tvarką grąžinti mokesčio permoką gyventojams ir/arba pervesti mokesčio dalį asmenims, turintiems teisę gauti paramą.

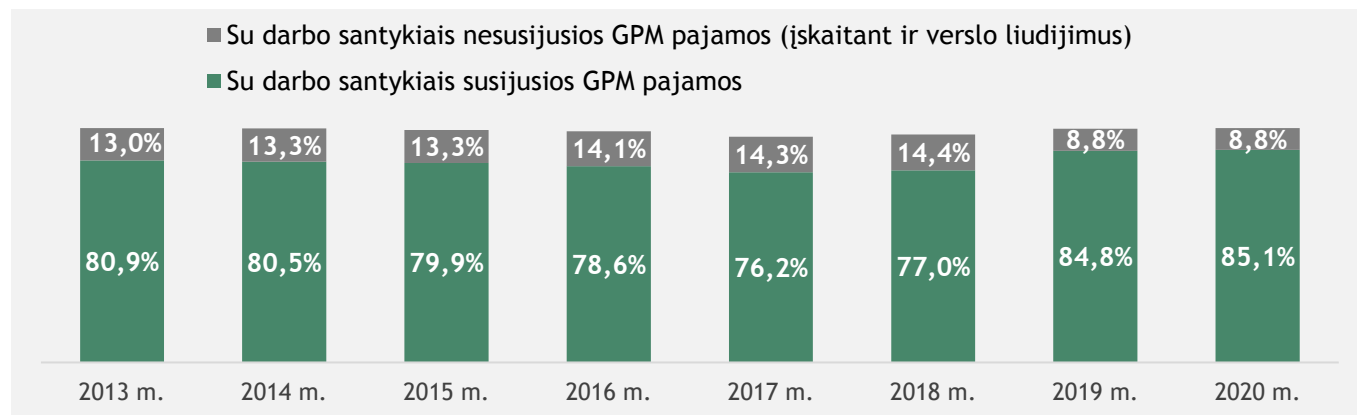
Gyventojų pajamų apmokestinimo tvarka už 2020 m. mokestinį laikotarpį nustatyta pagal 2002 m. liepos 2 d. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų įstatymo Nr. IX-1007 suvestinės redakciją, galiojusią 2020 m.

GPM administravimo analizės ataskaitoje ir jos prieduose (toliau – Ataskaita) statistiniai duomenys nuo 2007 m. apie gyventojų pajamas, juridinių vienetų išmokas, apskaičiuotą GPM pateikti pagal ekonomines veiklas, pajamų rūšis, kitais pjūviais.

GPM nuo pajamų, susijusių su darbo arba jų esmę atitinkančiais santykiais, dalies lyginamasis svoris sudarė 85,1 proc. viso 2020 m. į nacionalinį biudžetą pervesto mokesčio. Mokesčio surinkimas priklausė nuo darbo rinkos makroekonominių rodiklių, darbo kainą formuojančių veiksnių.

2021 m. rugsėjo 10 d. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ekonominės raidos projekcijose paskelbta, kad 2020 m. vidutinis mėnesinis (bruto) darbo užmokestis išaugo 10,2 proc., o 2021 m. numatytas vidutinio mėnesinio (bruto) darbo užmokesčio 9,0 proc. augimas.

1 pav. GPM nuo gyventojams išmokėtų išmokų, priskiriamų prie A ir B klasės pajamų, struktūra 2013–2020 m.

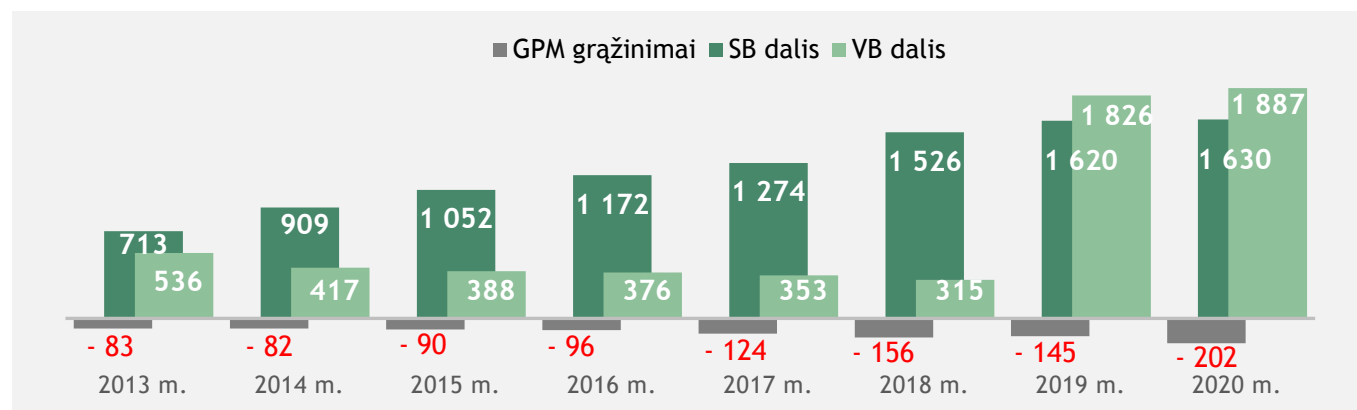

VMI duomenų saugykla

Pagal Lietuvos Respublikos 2020 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 2 str. 1 d. 1 p. nuostatą GPM dalis, tenkanti visų savivaldybių biudžetams nuo visų mokesčio pajamų į nacionalinį biudžetą, sudarė 46,21 proc., o šio mokesčio dalis, įskaitoma į valstybės biudžetą, sudarė 53,79 proc.

GPM paskirstytas į savivaldybių biudžetus pagal Lietuvos Respublikos 2020 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 2 str. 1 d. 2 p. nustatytą tvarką – kiekvienos savivaldybės biudžetui skiriama įstatymo 6 priede nustatyta GPM dalis.

2 pav. GPM paskirstymas į biudžetus, GPM grąžinimai / pervedimai 2013–2020 m., mln. eurų

Mokesčių ir kitų įmokų į biudžetus suvestinės apyskaita (forma 1-VP) ir jos priedai

ŠALIES DARBO RINKOS DINAMIKA, STRUKTŪRA IR JĄ FORMUOJANTYS VEIKSNIAI

2020 M. DARBO RINKA SKAIČIAIS ŠALYJE

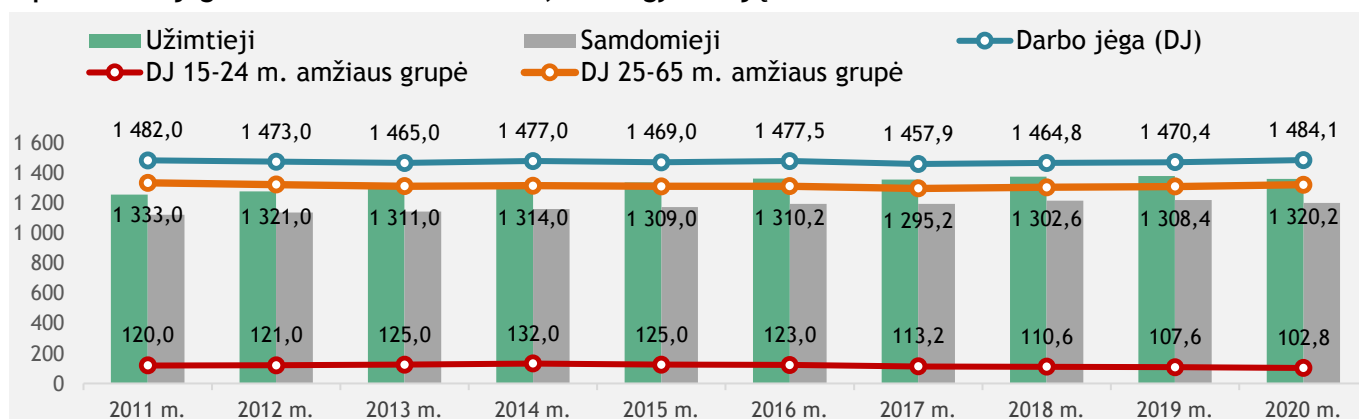

Šalies darbo rinkos ekonominis potencialas sumažėjo 4,5 proc. Darbo jėgos rodiklis 55 – 64 metų amžiaus grupėje (310,9 tūkst.) padidėjo 2,7 proc., 65 metų ir vyresnių amžiaus grupėje (61,1 tūkst.) – 12,3 proc., 25 – 54 metų amžiaus gyventojų grupėje (1 009,3 tūkst.) – 0,4 proc., tačiau 15 – 24 amžiaus grupėje darbo jėgos rodiklis sumažėjo 4,5 proc., šio amžiaus grupės gyventojų skaičius sudarė tik 102,8 tūkst. 2020 m. būtinas darbo stažas senatvės pensijai sudarė 31,5 metus ir kasmet didinamas po pusę metų, kol 2027 m. pasieks 35 metus.

Per metus samdomųjų darbuotojų skaičius sumažėjo 1,6 proc. Labiausiai samdomųjų darbuotojų skaičius sumažėjo apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikloje – 15,7 proc., žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės veikloje – 20,4 proc. Apdirbamosios gamybos veikloje samdomųjų darbuotojų skaičius sumažėjo 2,1 proc., didmeninės ir mažmeninės prekybos veikloje – 3,9 proc.

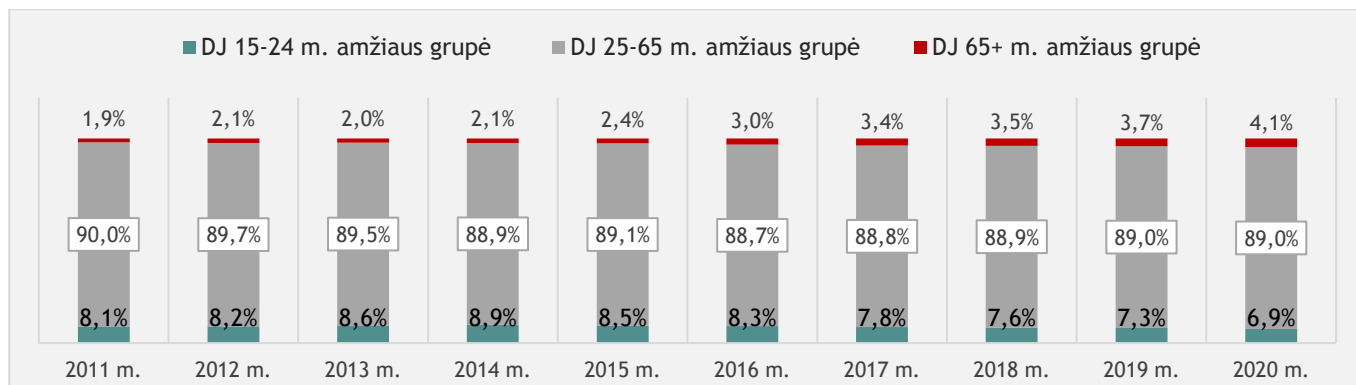
Žemės ūkyje samdomieji darbuotojai sudarė 46,1 proc. visų šioje veikloje užimtųjų gyventojų, profesinėje, mokslinėje ir techninėje veikloje – 75,9 proc., statyboje – 78,6 proc., informacijos ir ryšių paslaugų veikloje – 88,5 proc., didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje – 89,8 proc. Kitose reikšmingose veiklose samdomieji darbuotojai sudarė daugiau nei 90 proc. visų užimtųjų gyventojų.

3 pav. Darbo jėgos rodikliai 2011–2020 m., tūkst. gyventojų

Statistikos departamento duomenys

4 pav. Darbo jėgos rodiklių struktūra 2011–2020 m., proc.

Statistikos departamento duomenys

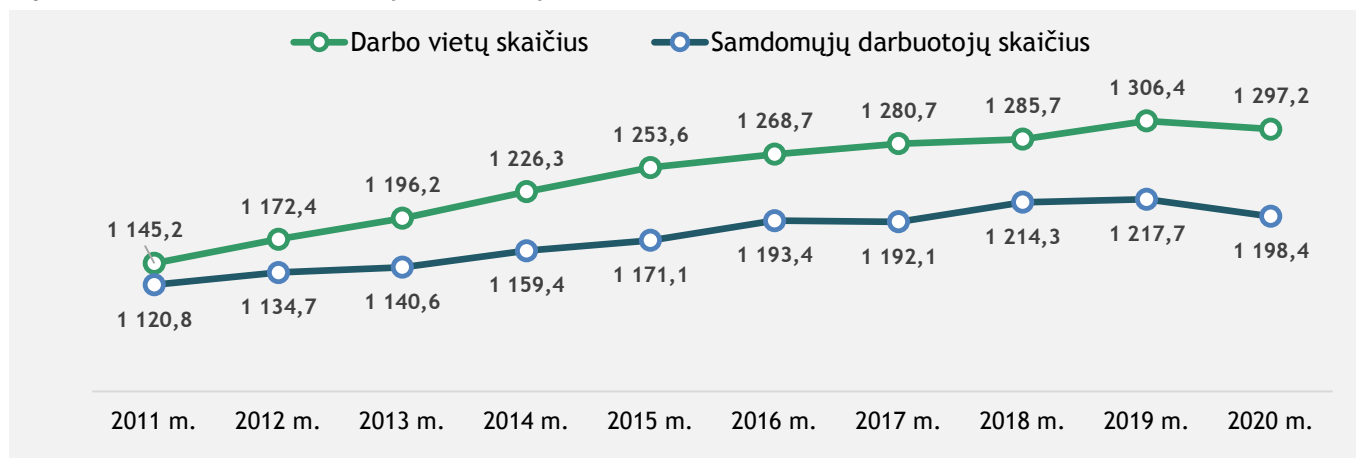
Darbo rinkoje atotrūkis tarp darbo pasiūlos ir paklausos buvo didesnis nei prieš metus – bendras laisvų ir užimtų darbo vietų skaičius (1 297,2 tūkst.) buvo 0,7 proc. mažesnis nei 2019 m., o samdomųjų darbuotojų skaičius sumažėjo 1,6 proc.

Šio atotrūkio augimui reikšmingą įtaką turėjo COVID-19 pandemijos metu sumažėjęs samdomųjų darbuotojų skaičius, taip pat po krizinių 2010 m. mažėjantis šalies gyventojų skaičius, netolygus regionų ekonominis potencialas. Tačiau dar didesnio atotrūkio išvengta dėl valstybės finansinės paramos – subsidijų darbuotojams esant prastovose bei kitų skatinimo priemonių.

Daugiausiai naujų darbo vietų (4,7 tūkst.) per metus įkurta transporto ir saugojimo veikloje, darbo vietų skaičius sudarė 11,2 proc. visų darbo vietų šalyje.

Informacijos ir ryšių, finansinėje ir draudimo veiklose bendras darbo vietų skaičius (53,9 tūkst.), palyginti su 2019 m., išaugo 5,9 proc., tačiau tai sudarė tik 4,2 proc. visų šalies darbo vietų. Šiose veiklose dirbo aukštą kvalifikaciją turintys darbuotojai, jų atlygis už darbą buvo didžiausias šalyje.

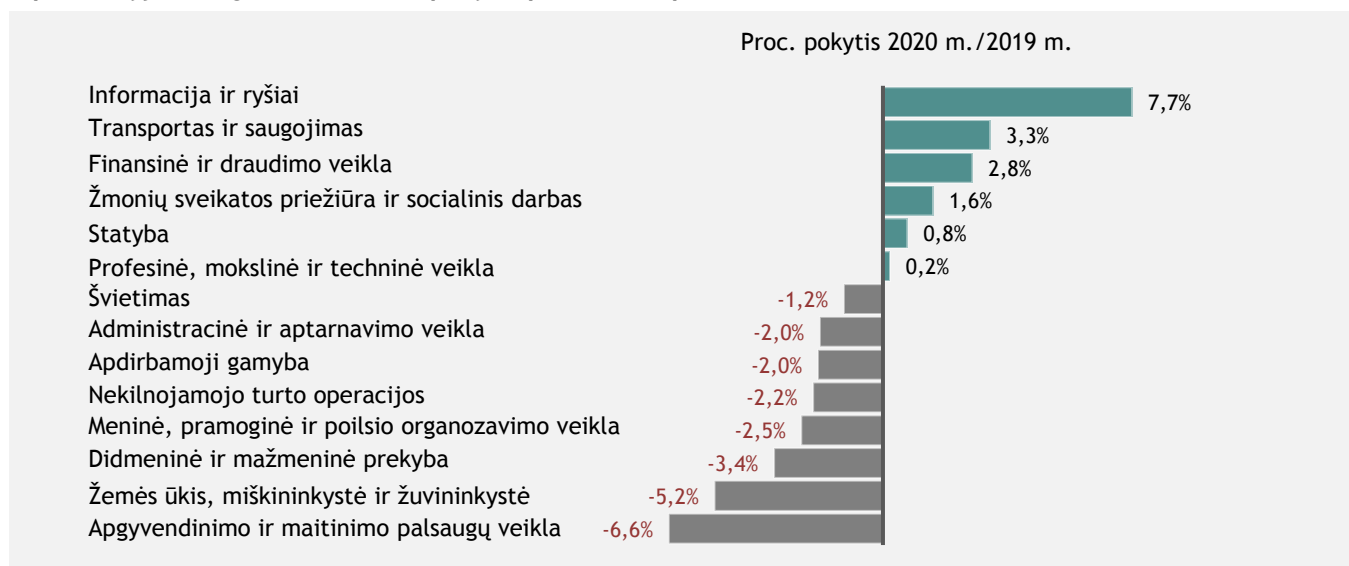
5 pav. Darbo vietų ir samdomųjų darbuotojų skaičius 2011–2020 m., tūkst.

Statistikos departamento duomenys

Daugelyje veiklų darbo vietų skaičius buvo reikšmingai mažesnis nei prieš metus: labiausiai per pandemiją jų skaičius sumažėjo apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikloje – 6,6 proc., kiek mažiau didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje – 3,4 proc., meninėje, pramoninėje ir poilsio organizavimo veikloje – 2,5 proc., apdirbamojoje gamyboje – 2,0 proc., švietime – 1,2 proc. Per metus šalyje įsteigtų darbo vietų skaičius labiausiai išaugo informacijos ir ryšių veikloje – 7,7 proc.

6 pav. Šalyje įsteigtų darbo vietų pokytis per metus, proc.

Statistikos departamento duomenys

Šalies vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis sudarė 1 428,6 euro ir buvo 132,2 euro didesnis nei 2019 m.

2020 m. vidutinis mėnesinis darbo užmokesčio (toliau – VDU) šalyje išaugo daugiau nei dešimtadaliu – 10,2 proc. Darbo užmokestis didėjo visose ekonominėse veiklose, išskyrus apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veiklą, kurioje darbo užmokestis sumažėjo 1,7 proc.

Nuo 2018 m. rugsėjo 1 d. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija įdiegė naują mokytojų darbo užmokesčio modelį, o Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministerija padidino sveikatos priežiūros paslaugų įkainius, – darbo užmokestis švietimo bei žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo veiklose atitinkamai padidėjo 11,4 proc. ir 17,4 proc.

Didžiausi darbo atlygiai buvo informacijos ir ryšių bei finansinėje ir draudimo ekonominėse veiklose, kurių VDU atitinkamai sudarė 2 564,9 euro ir 2 451,9 euro. Per metus darbo užmokestis šiose veiklose atitinkamai padidėjo 9,6 proc. ir 5,8 proc. Mažiausias darbo atlygis – apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikloje (889,7 euro), tam įtakos turėjo neigiamas pandemijos poveikis bei nepilnų darbo dieną dirbančių darbuotojų skaičius.

2020 m. pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytą minimaliosios mėnesinės algos dydį (607 eurai) Lietuva priklausė ES valstybių narių pirmai grupei – ją sudarė valstybės, kurių nacionalinis minimalus darbo užmokestis didesnis nei 250 eurų, bet mažesnis nei 750 eurų per mėnesį.

Teigiamą įtaką planuojant darbo apmokėjimo fondą verslo įmonėse darė Darbo kodekso nuostata, pagal kurią minimalusis darbo užmokestis mokamas tik už nekvalifikuotą darbą. Verslo įmonių darbuotojų, kurių vidutinės mėnesinės draudžiamosios pajamos buvo lygios minimaliai mėnesinei algai (toliau – MMA), dalis 2020 m. sudarė 3,4 proc., darbuotojų, kurių vidutinės mėnesinės draudžiamosios pajamos buvo mažesnės nei nustatyta MMA, dalis sudarė 14,0 proc., o dirbančiųjų, kurių vidutinės mėnesinės draudžiamosios pajamos buvo didesnės nei nustatyta MMA, dalis išaugo iki 82,6 proc.

1 lentelė. Gyventojų pasiskirstymas pagal draudžiamųjų pajamų grupes 2016–2020 m.

Metai	< 380 Eur	380 Eur	380 ≤ 400 Eur	400 Eur	400 ≤ 555 Eur	555 Eur	555 - 607 Eur	607 Eur	607 ≤ 800 Eur	800 ≤ 1000 Eur	1000 ≤ 1500 Eur	> = 1500 Eur
2016 m.	25,01%	3,81%	2,38%	0,90%	19,73%	0,11%	4,85%	0,07%	13,97%	9,78%	11,47%	7,92%
2017 m.	17,81%	4,58%	2,87%	1,53%	19,90%	0,10%	4,90%	0,07%	14,34%	10,58%	13,51%	9,80%
2018 m.	13,18%	0,10%	0,95%	3,59%	22,51%	0,10%	5,35%	0,07%	14,46%	11,56%	15,81%	12,31%
2019 m.	8,38%	0,03%	0,50%	0,04%	4,68%	3,06%	7,56%	0,07%	17,19%	12,26%	21,19%	25,03%
2020 m.	7,88%	0,03%	0,43%	0,06%	3,97%	0,05%	1,58%	3,40%	17,41%	11,95%	25,44%	27,82%

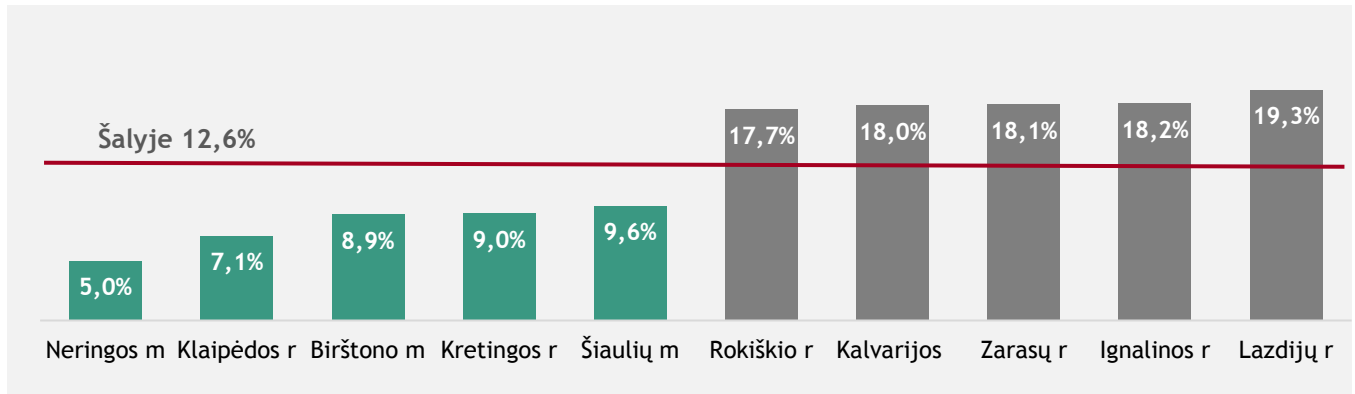
VMI duomenų saugykla. Tipinių dokumentų duomenys (jei darbuotojas gavo draudžiamąsias pajamas daugiau nei vienoje darbovietėje, tai jo visos draudžiamosios pajamos sumuojamos ir pagal gautas vidutines vieno mėnesio draudžiamąsias pajamas darbuotojas priskiriamas atitinkamai darbuotojų grupei)

2020 m. pabaigoje šalyje įregistruota 277,1 tūkst. bedarbių, bedarbių santykis su darbingo amžiaus gyventojais sudarė 12,6 proc.

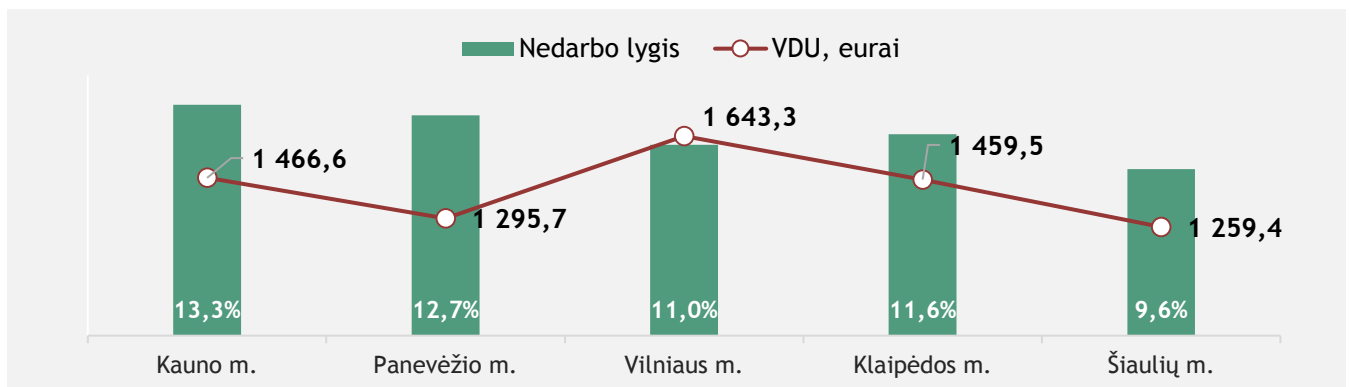
2020 m. bedarbių šalyje buvo 126,7 tūkst., arba 84,2 proc., daugiau nei 2019 m. Tokį didelį nedarbo padidėjimą lėmė pandemijos laikotarpiu ženkliai išaugęs jaunimo (16-25 m.) nedarbas – jų skaičius (47,1 tūkst.) buvo net 3,8 karto didesnis nei prieš metus. Taip pat stebimas ženklus ilgalaikių bedarbių padidėjimas – jų skaičius (72,0 tūkst.) išaugo 2,7 karto.

2020 m. net dvidešimt penkiose savivaldybėse nedarbo lygis buvo didesnis nei 14 proc., o keturiose – viršijo 18 proc.

7 pav. Žemiausias ir aukščiausias nedarbo lygis savivaldybėse 2020 m.

8 pav. Nedarbo lygis ir VDU didžiausiuose šalies miestuose 2020 m.

2020 M. ĮSIGALIOJĘ TEISĖS AKTŲ PAKEITIMAI, KURIE TURĖJO ĮTAKĄ GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO ADMINISTRAVIMUI

Minimalioji mėnesinė alga (MMA) sudarė 607 eurus (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. liepos 3 d. nutarimas Nr. 669). 2019 m. MMA buvo 555 eurai.

Su darbo santykiais susijusioms pajamos, kurių metinė dalis neviršijo 84 VDU, apmokestintos 20 proc. GPM tarifu, pajamų dalis, viršijanti 84 VDU, apmokestinta taikant 32 proc. GPM tarifą (GPMĮ 6 str. 1¹ d.).

Nesusijusios su darbo santykiais pajamos, kurių metinė dalis neviršijo 120 VDU, apmokestintos 15 proc. GPM tarifu, pajamų dalis, viršijanti 120 VDU, apmokestinta 20 proc. GPM tarifu (GPMĮ 6 str. 1² d.).

Nustatytas 400 eurų neapmokestinamųjų pajamų dydis (NPD), 2019 m. NPD buvo 300 eurų (GPMĮ 20 str.). Taikomo NPD dydis priklauso nuo su darbo santykiais susijusių pajamų bendros sumos.

Nuolatinis Lietuvos gyventojas 2019–2021 m. gali susigražinti dalį sumokėto GPM už pirkta paslaugas (darbus) – pastatų ar kitų statinių apdailos ir remonto, lengvųjų automobilių remonto, nepilnamečių vaikų priežiūros (GPMĮ 21 str. 1 d. 4 p.).

Nuolatinis Lietuvos gyventojas apmokestinamąsias pajamas gali sumažinti papildomomis kaupiamosiomis pensijų ir gyvybės draudimo įmokomis (GPMĮ 21 str. 1 d. 1, 2 ir 2¹ p.).

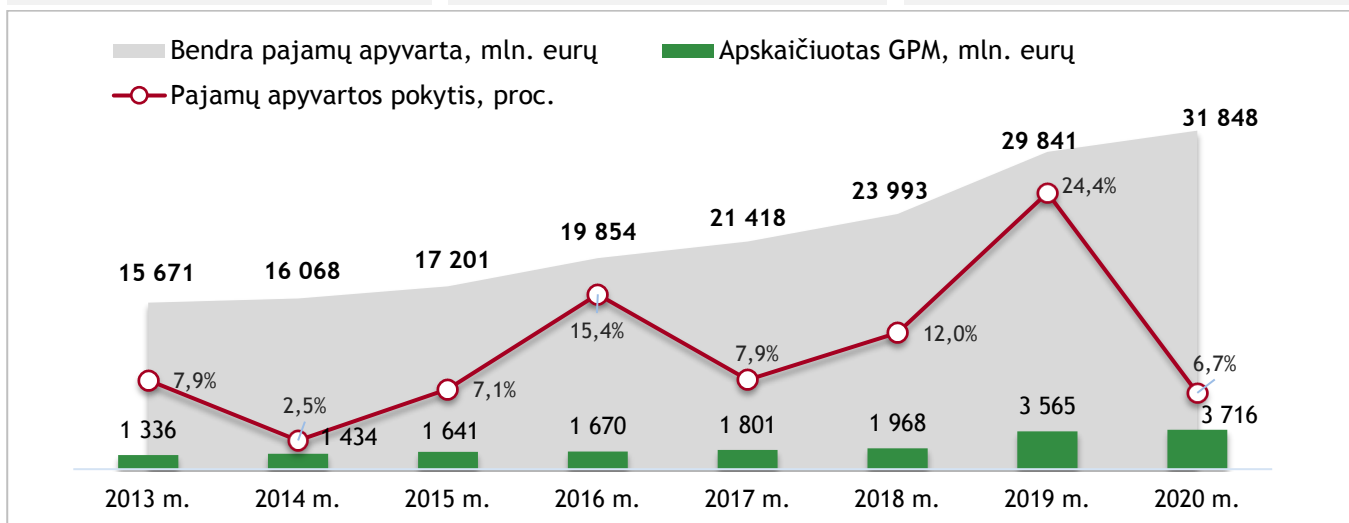
GYVENTOJŲ PAJAMŲ STRUKTŪRA IR PAJAMŲ APMOKESTINIMAS

(1 864,1 tūkst. šalies gyventojų duomenys apie 2020 m. mokestinio laikotarpio pajamas)

31 848,1 mln. eurų
Bendra pajamų apyvarta

3 716 mln. eurų
Apskaičiuotas GPM

11,7 proc.
Efektyvus GPM tarifas

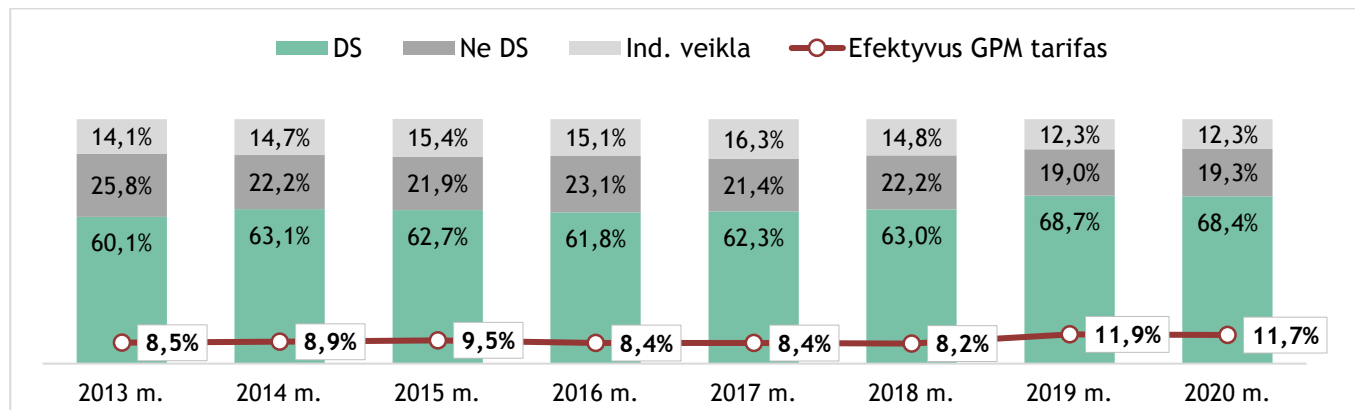

VMI duomenų saugykla

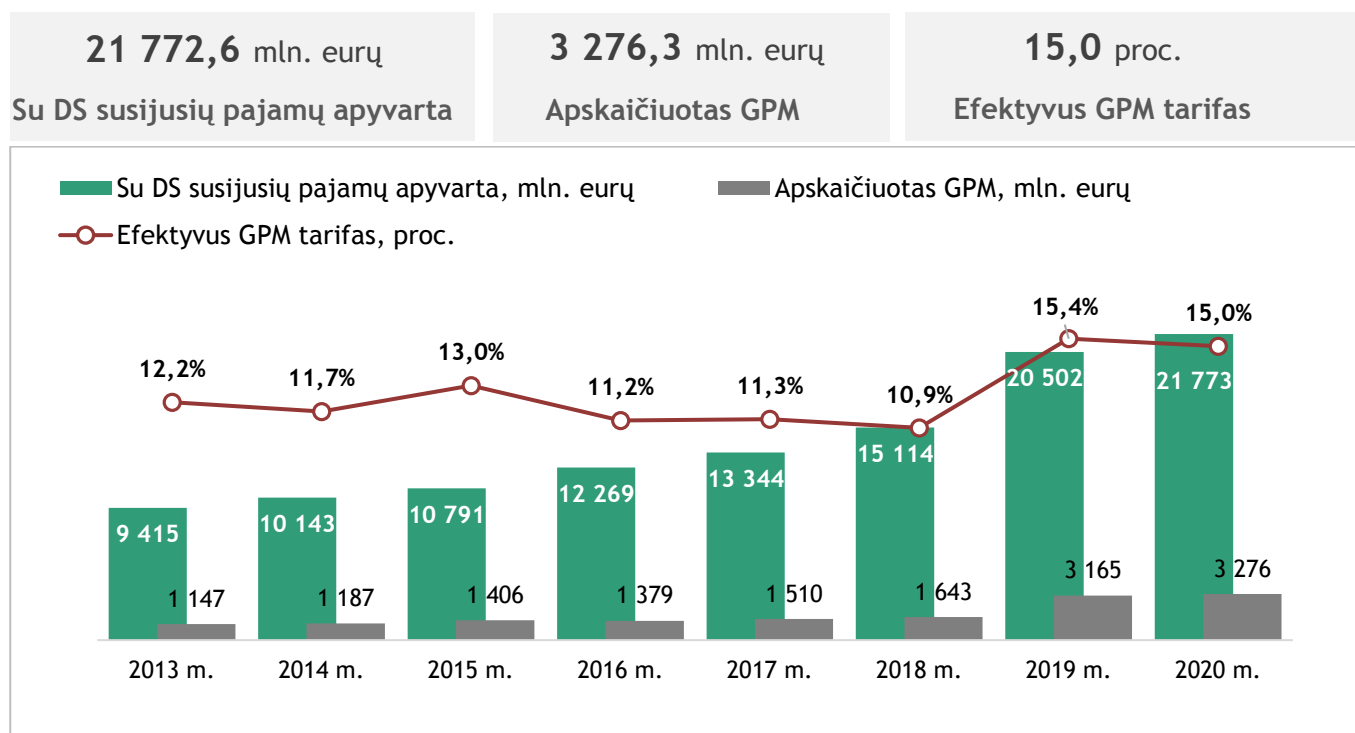
2020 m. visų pajamų efektyvus pajamų apmokestinimo tarifas sudarė 11,7 proc., su darbo santykiais susijusių pajamų efektyvus pajamų apmokestinimo tarifas – 15,0 proc., o 2019 m. šie efektyvūs GPM apmokestinimo tarifai atitinkamai sudarė 11,9 proc. ir 15,4 proc.

Nuo 2016 m. papildytas su darbo santykiais susijusių deklaruojamų pajamų sąrašas – deklaruojami darbdavio išmokėti prizai, dienpinigiai, kompensacijos, susijusios su kilnojamojo darbo pobūdžiu, kelionėmis ar važiavimu, jūrininko už darbą laivo, įregistruoto ES ekonominės erdvės jūrų laivų registre, gautos pajamos, šios pajamos neapmokestinamos arba apmokestinama leistinus dydžius viršijanti šių pajamų dalis.

9 pav. Pajamų apyvartos struktūra ir efektyvus pajamų apmokestinimo tarifas 2013–2020 m.

VMI duomenų saugykla. DS – su darbo santykiais susijusios pajamos; Ne DS – su darbo santykiais nesusijusios pajamos; Ind. veikla – individuali žemės ūkio veikla, veikla pagal pažymą arba verslo liudijimą (nuo 2018 m. papildomai sporto, atlikėjo veikla, šeimos dalyvio išlaikymo pajamos)

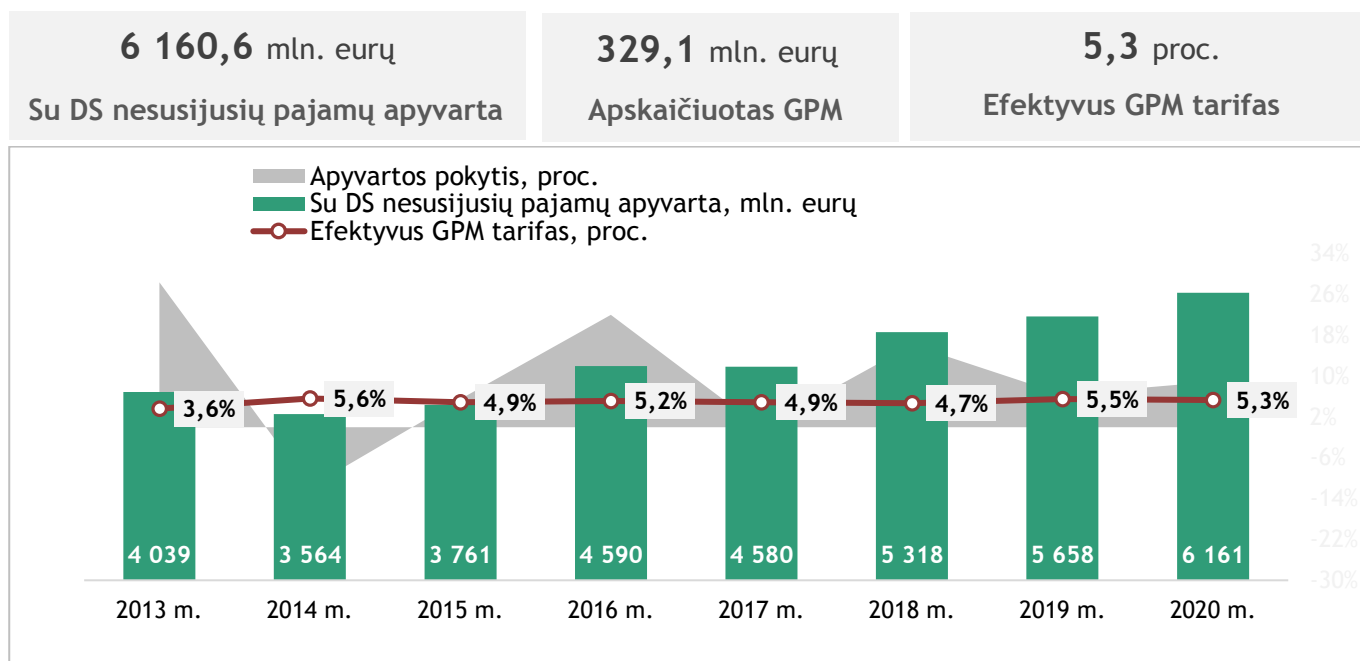

VMI duomenų saugykla

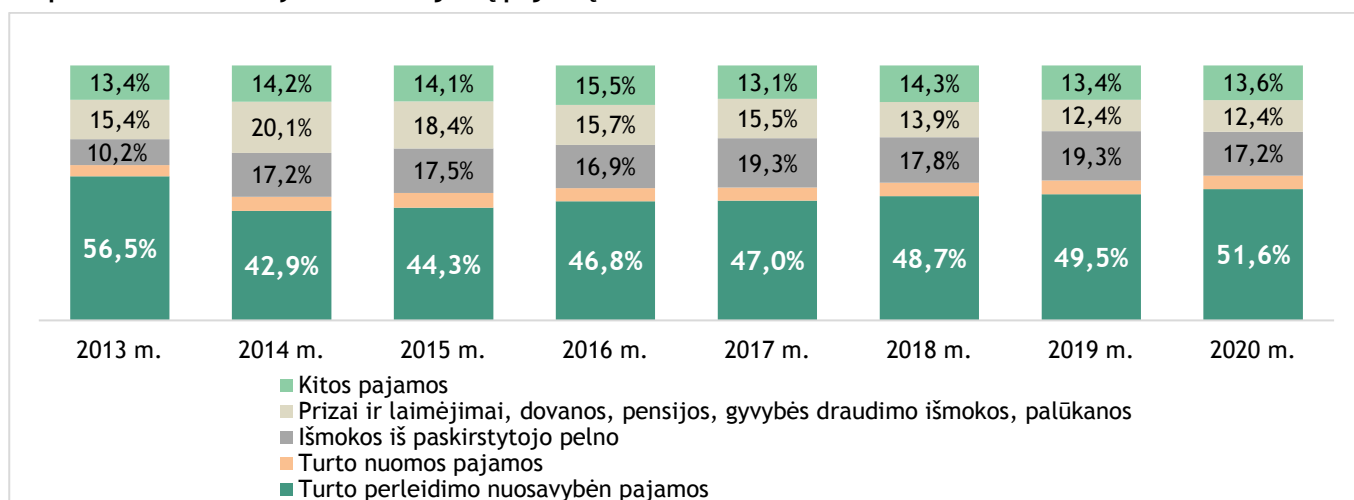
2020 m. su darbo santykiais arba jų esmę atitinkančiais santykiais nesusijusių pajamų apmokestinamosios pajamos po leistinių atskaitymų sudarė 1 976,9 mln. eurų, arba 32,1 proc. nuo visos šios rūšies pajamų apyvartos.

Efektyvaus pajamų tarifo apskaičiavimui turi įtakos su darbo santykiais nesusijusių pajamų apmokestinimo tvarka – pajamos gali būti apmokestinamos nuo pirmo euro arba dalinai apmokestinamos, neapmokestinamos arba apmokestinamos po leistinių atskaitymų.

Nacionalinė mokėjimų agentūra išmokėjo 623,4 mln. eurų, neapmokestinamųjų kompensacinių ir tiesioginių išmokų, išmokėtų pagal Lietuvos Respublikos žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymą bei pagal kitus tokių išmokų mokėjimą reglamentuojančius teisės aktus.

VMI duomenų saugykla

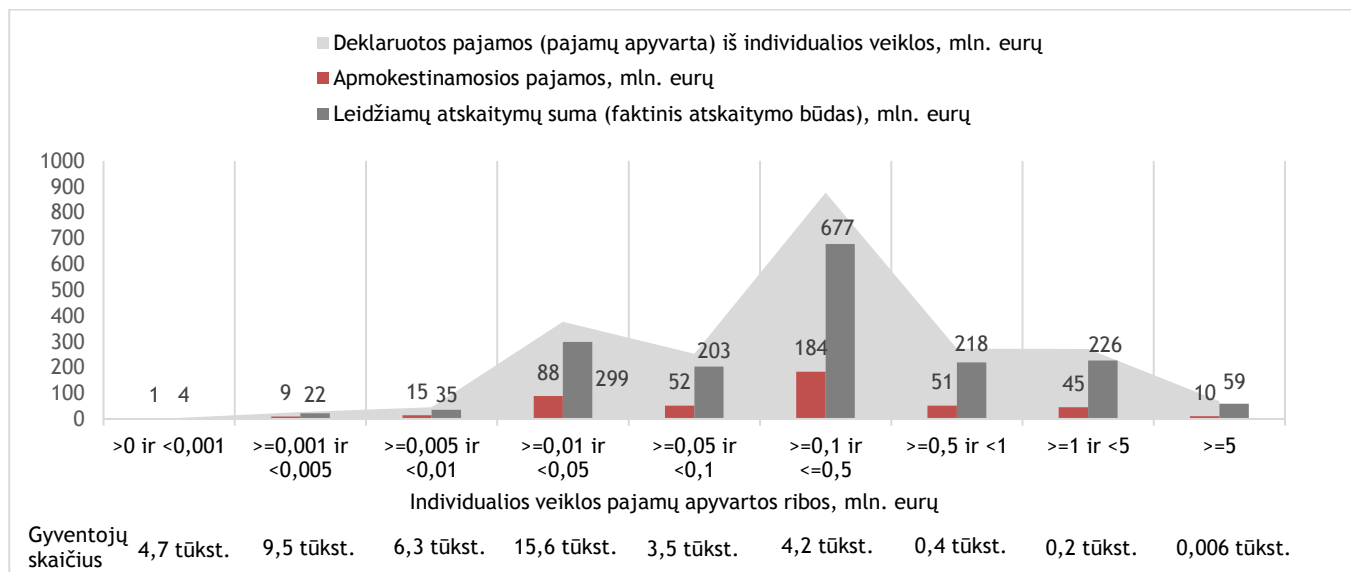
10 pav. Su darbo santykiais nesusijusių pajamų struktūra 2013–2020 m.

VMI duomenų saugykla

2020 m. mokestiniu laikotarpiu 126,7 tūkst. asmenų deklaravo pajamas iš individualios veiklos pagal pažymą, išlaikė šeimos dalyvį (9,0 proc. daugiau nei 2019 m.), iš jų 3,8 tūkst. deklaravo pajamas didesnes nei 45 tūkst. eurų. Pajamas iš individualios veiklos pagal verslo liudijimą deklaravo 78,7 tūkst. asmenų (10,5 proc. mažiau nei 2019 m.), iš jų 124 asmenys deklaravo pajamas didesnes nei 45 tūkst. eurų. Tokiam gyventojų, vykdančių individualią veiklą su verslo liudijimu, skaičiaus sumažėjimui 2020 m. daugiausiai turėjo įtakos įvesti apribojimai verslui dėl COVID-19 pandemijos. Pajamas iš individualios žemės ūkio veiklos deklaravo 36,3 tūkst. asmenų (4,6 proc. mažiau nei 2019 m.), iš jų 7,2 tūkst. deklaravo pajamas didesnes nei 45 tūkst. eurų.

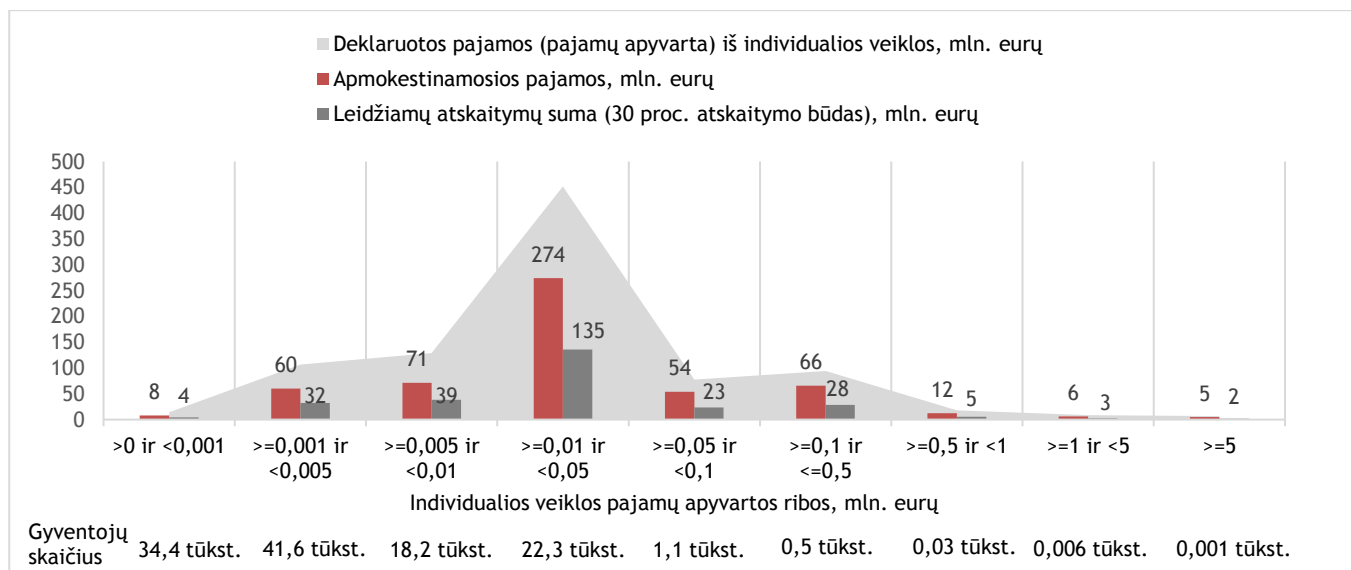
117,6 tūkst. gyventojų, deklaruodami individualios veiklos pajamas (pajamų rūšies kodai 35, 93) už 2020 m., pasirinko leidžiamais atskaitymais laikyti 30 proc. gautų individualios veiklos pajamų, kai neprivaloma turėti išlaidas pagrindžiančių dokumentų (GPMĮ 18 str. 12 d.). Tuo tarpu faktinius leidžiamus atskaitymus deklaravo nedidelė gyventojų dalis – 27,4 proc. visų gyventojų, deklaravusių pajamas iš individualios veiklos (pajamų rūšies kodai 35, 93).

11 pav. Gyventojų, deklaravusių pajamas iš individualios veiklos (pajamų rūšies kodai 35, 93) ir pasirinkusių leidžiamą atskaitymo būdą pagal faktą, 2020 m.

GPM311 deklaracijos duomenys

12 pav. Gyventojų, deklaravusių pajamas iš individualios veiklos (pajamų rūšies kodai 35, 93) ir pasirinkusių taikyti 30 proc. leidžiamą atskaitymo būdą, 2020 m.

GPM311 deklaracijos duomenys

2020 m. apmokestinamosios pajamos po leistinių atskaitymų (1 693,3 mln. eurų), nuo kurių skaičiuojamas pajamų mokestis, sudarė 43,3 proc. visos pajamų iš individualios veiklos apyvartos.

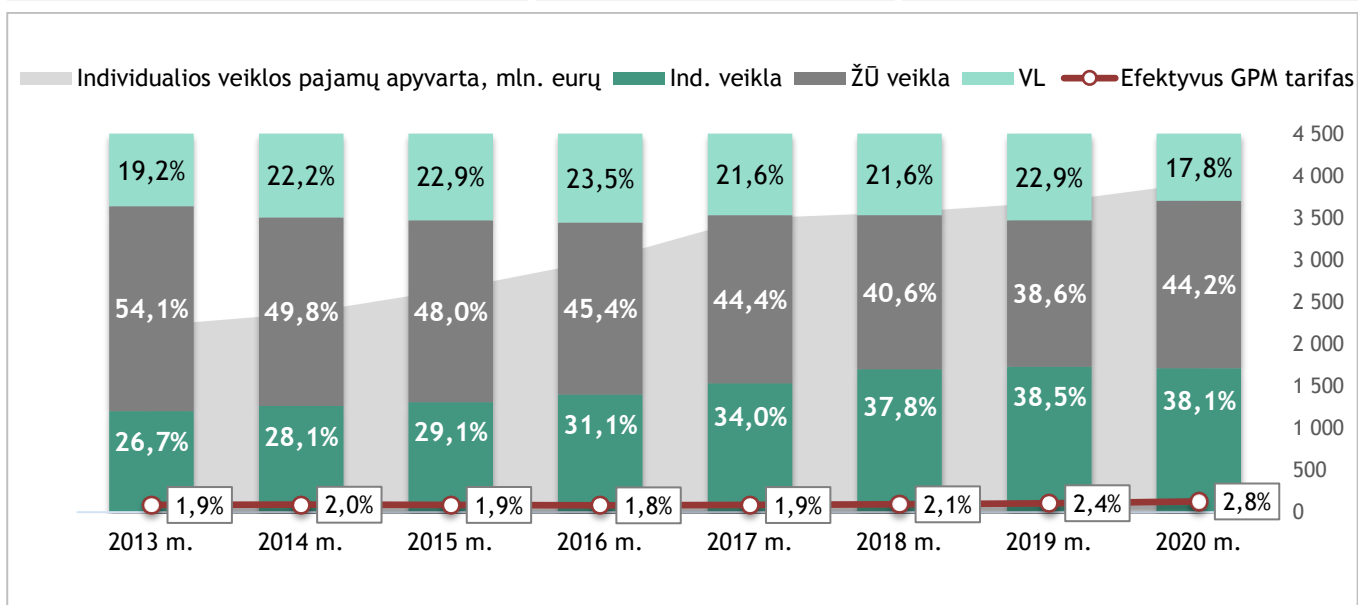
Nuo 2019 m. visos pajamos iš individualios veiklos apmokestinamos vienodu GPM 15 proc. tarifu, atėmus iš jų pajamų mokesčio kredito sumą, apskaičiuotą pagal GPMĮ 18² str. nustatytą tvarką.

Žemės ūkio veiklą vykdančių gyventojų pajamos iš žemės ūkio veiklos pagal GPMĮ 17 str. 1 d. 23 punktą priskiriamos neapmokestinamosioms pajamoms, jeigu šias pajamas gaunantis gyventojas mokestiniu laikotarpiu neprivalėjo registruotis arba nebuvo įregistruotas PVM mokėtoju.

3 914,9 mln. eurų
Ind. veiklos bendra pajamų
apyvarta

110,7 mln. eurų
Apskaičiuotas GPM

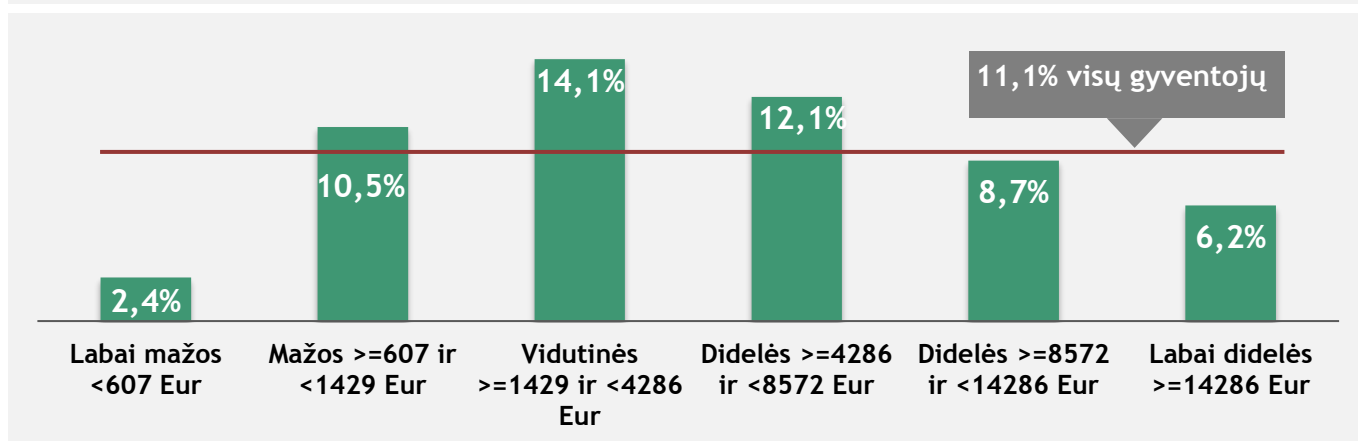
2,8 proc.
Efektyvus GPM tarifas

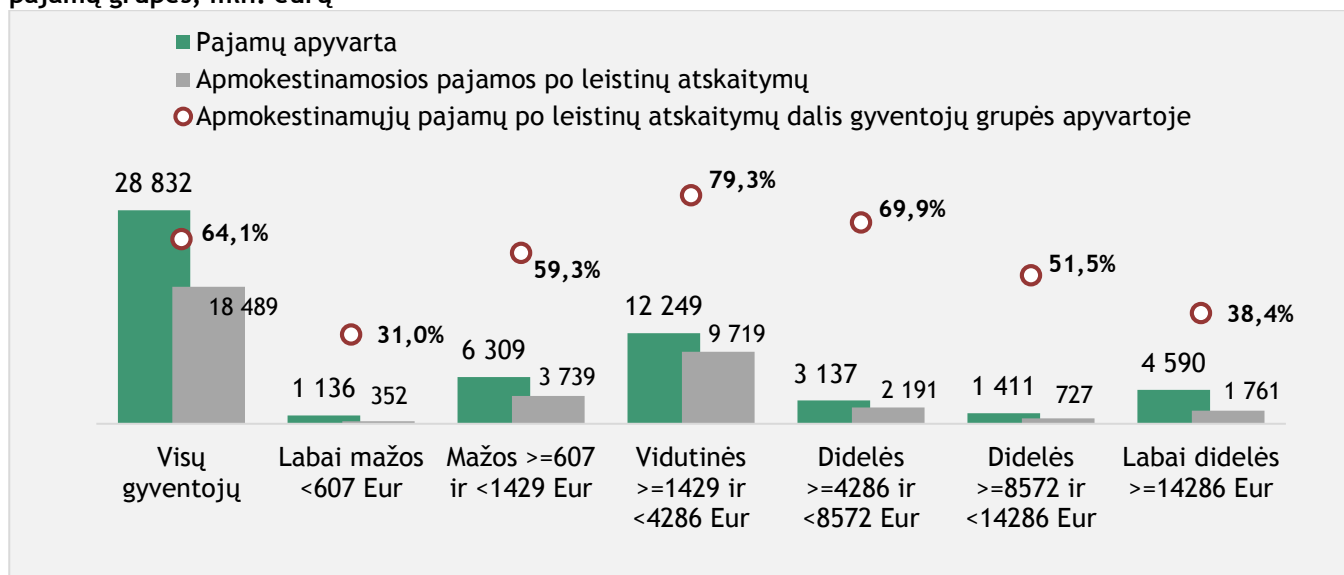
VMI duomenų saugykla. Pajamų iš individualios veiklos pagal pažymą (Ind. veikla), pagal verslo liudijimą (VL), individualios žemės ūkio veiklos pajamų (ŽŪ veikla) struktūra.

GYVENTOJŲ GRUPĖS PAGAL DEKLARUOTAS PAJAMAS

Efektyvus GPM tarifas pagal atskiras gyventojų pajamų grupes, 2020 m.

13 pav. 2020 m. pajamų apyvarta ir apmokestinamosios pajamos po leistinių atskaitymų pagal gyventojų pajamų grupes, mln. eurų

VMI duomenų saugykla

Gyventojų pajamų apyvarta apskaičiuojama pagal metinės pajamų deklaracijos ir jos priedų duomenis apie gautas pajamas, jų pagrindu apskaičiuojama gyventojų vidutinė vieno mėnesio pajamų apyvarta, pagal kurią gyventojas priskiriamas prie atitinkamos pajamų grupės.

Vidutinė vieno mėnesio pajamų apyvarta lyginama su atitinkamais metais Statistikos departamento skelbiamu šalies VDU, padaugintu iš ekspertiniu būdu nustatyto koeficiento, pvz. vidutinės pajamas gaunančių gyventojų grupei priskirti tie, kurių vidutinė vieno mėnesio pajamų apyvarta lygi arba didesnė nei VDU ($\geq \text{VDU} \cdot \text{koef. } 1$) ir mažesnė nei trys VDU ($< \text{VDU} \cdot \text{koef. } 3$). 2020 m. VDU sudarė 1 428,6 euro.

2 lentelė. Gyventojų grupės pagal pajamų grupes

Gyventojų grupė pagal pajamas		Vidutinės mėnesinės pajamų apyvartos intervalai, eurai
Labai mažos pajamos	$< \text{MMA}$	< 607 eurai
Mažos pajamos	$\geq \text{MMA}$ ir $< \text{VDU} \cdot \text{koef. } 1$	≥ 607 eurai ir $< 1\,429$ eurai
Vidutinės pajamos	$\geq \text{VDU} \cdot \text{koef. } 1$ ir $< \text{VDU} \cdot \text{koef. } 3$	$\geq 1\,429$ eurai ir $< 4\,286$ eurai
Didelės pajamos	$\geq \text{VDU} \cdot \text{koef. } 3$ ir $< \text{VDU} \cdot \text{koef. } 10$	$\geq 4\,286$ eurai ir $< 14\,286$ eurai
Labai didelės pajamos	$\geq \text{VDU} \cdot \text{koef. } 10$	$\geq 14\,286$ eurai

Nuo 2019 m. pasikeitusi pajamų su darbo santykiais apmokestinimo tvarka turėjo įtakos toms gyventojų grupėms, kurių didžiąją pajamų dalį sudarė su darbo santykiais susijusios pajamos, – mažas ir labai mažas bei vidutinės pajamas gaunančių asmenų grupės.

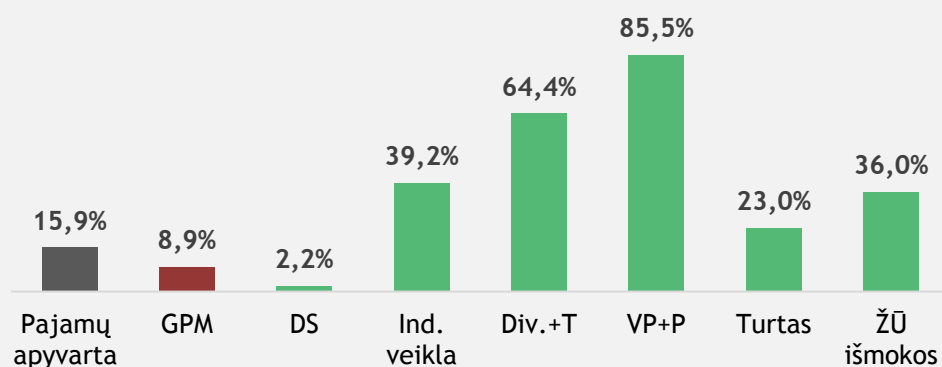
Pajamų iš individualios veiklos (ypač individualios žemės ūkio veiklos) apmokestinimo tvarkos pakeitimai, kai taikytas vienodas GPM 15 proc. tarifas, turėjo įtakos didelės ir labai didelės pajamas gaunančių gyventojų grupių apmokestinimui.

2020 m. didelės ir labai didelės pajamas gaunantys gyventojai deklaravo 852,1 mln. eurų pajamų iš dividendų, tai sudarė 89,1 proc. visų pajamų iš dividendų. Dividendai ir kitos pajamos iš paskirstytojo pelno apmokestintos taikant 15 proc. mokesčio tarifą nepriklausomai nuo pajamų dydžio.

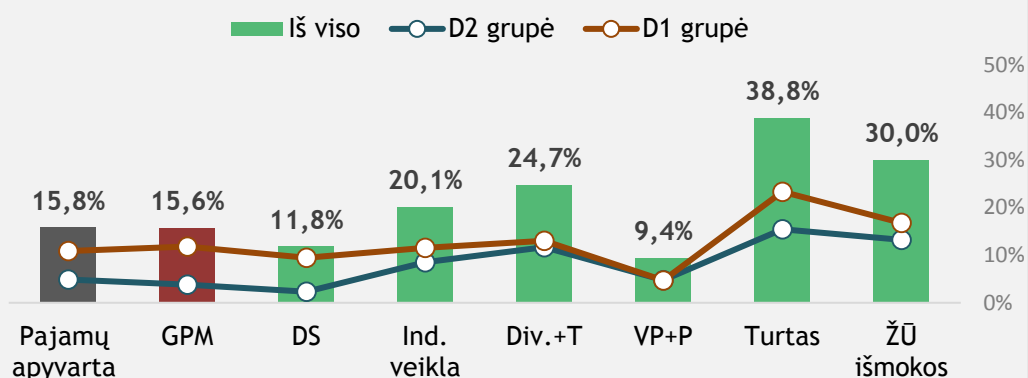
Labai didelės pajamas gaunančių gyventojų deklaruotas GPM sudarė 8,9 proc. viso gyventojų deklaruoto GPM, didelės pajamas gaunančių gyventojų – 15,6 proc., vidutinės pajamas gaunančių gyventojų – 54,0 proc., mažas ir labai mažas pajamas gaunančių gyventojų – 21,4 proc.

2020 m. gyventojų grupių vertikali pajamų struktūra

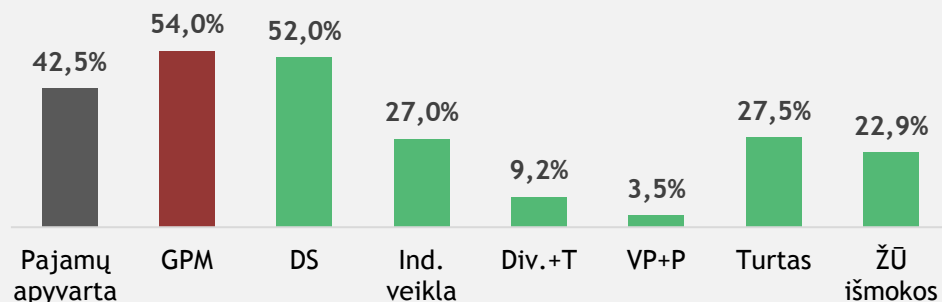
**Labai didelės
pajamas
gaunantys
gyventojai**

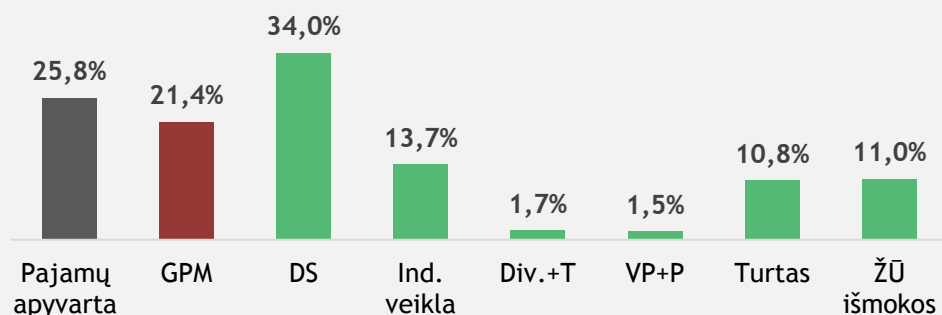
**Didelės
pajamas
gaunantys
gyventojai**

**Vidutines
pajamas
gaunantys
gyventojai**

**Mažas ir labai
mažas
pajamas
gaunantys
gyventojai**

DS – su darbo santykiais susijusios pajamos

Ind. veikla – pajamos iš individualios veiklos pagal pažymą, verslo liudijimą, žemės ūkio veiklos

Div.+T – pajamų iš paskirstytojo pelno(dividendai) ir tantjemų bendra suma

VP+P – finansinių ir išvestinių finansinių priemonių perleidimo ir palūkanų bendra suma

Turtas – nekilnojamojo ir registruotino kilnojamojo turto perleidimo bei nuomos pajamos

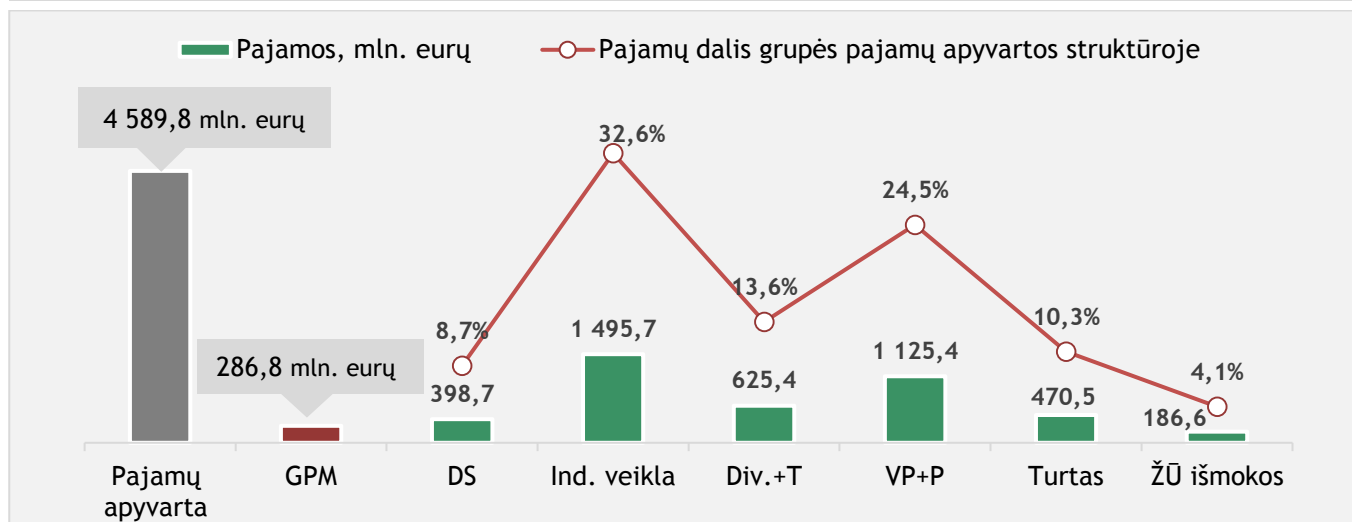
ŽŪ išmokos – tiesioginės ir kompensacinės išmokos, išmokėtos pagal LR žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymą bei pagal kitus tokių išmokų mokėjimą reglamentuojančius teisės aktus

2020 m. gyventojų grupių horizontali pajamų struktūra

Labai didelės pajamas gaunantys gyventojai ($\geq 14\,286$ eurų)

9,2 tūkst. gyventojų (0,7% visų deklaravusių gyventojų)

Efektyvus GPM tarifas 6,3%

Didelės pajamas gaunantys gyventojai arba D1 grupė ($> 8\,572$ ir $\leq 14\,286$ eurų)

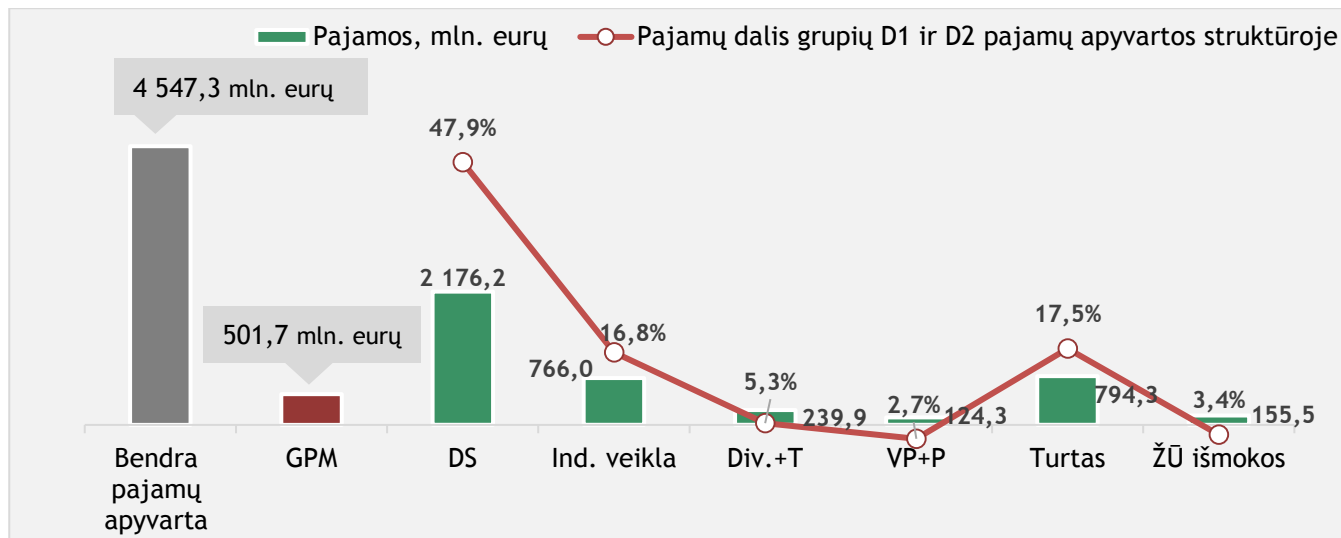
10,9 tūkst. gyventojų (0,8% visų deklaravusių gyventojų)

Efektyvus GPM tarifas 8,7%

Didelės pajamas gaunantys gyventojai arba D2 grupė ($> 4\,286$ ir $\leq 8\,572$ eurų)

45,6 tūkst. gyventojų (3,3% visų deklaravusių gyventojų)

Efektyvus GPM tarifas 12,1%

VMI duomenų saugykla

Labai didelės pajamas gaunančių gyventojų pajamų struktūroje didžiausią dalį (57,1 proc.) sudarė pajamos iš finansinių ir išvestinių finansinių priemonių perleidimo (vertybinių popierių) ir palūkanų – 1 125,4 mln. eurų bei pajamos iš individualios veiklos – 1 495,7 mln. eurų. Palyginti su 2019 m., pajamos iš vertybinių popierių išaugo 55,3 proc., o individualios veiklos – 15,2 proc. Be to, šios grupės asmenims buvo išmokėta 186,6 mln. eurų GPM neapmokestinamųjų kompensacinių išmokų, išmokėtų pagal LR žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymą. Labai didelės pajamas gaunančių gyventojų grupės efektyvus pajamų apmokestinimo tarifas buvo mažiausias – 6,3 proc.

Didelės pajamas gaunančių gyventojų grupės išskirtos į du „pogrūpius“ pagal DS pajamų dalį kiekvieno „pogrūpio“ pajamų struktūroje:

– D1 grupės DS pajamos sudarė 429,2 mln. eurų, arba 17,7 proc. visų didelės pajamas gaunančių gyventojų grupės pajamų iš darbo santykių, mokestinė prievolė sudarė 122,2 mln. eurų, arba 24,4 proc. visos didelės pajamas gaunančių gyventojų mokestinės prievolės, efektyvus apmokestinimo tarifas buvo 8,7 proc.;

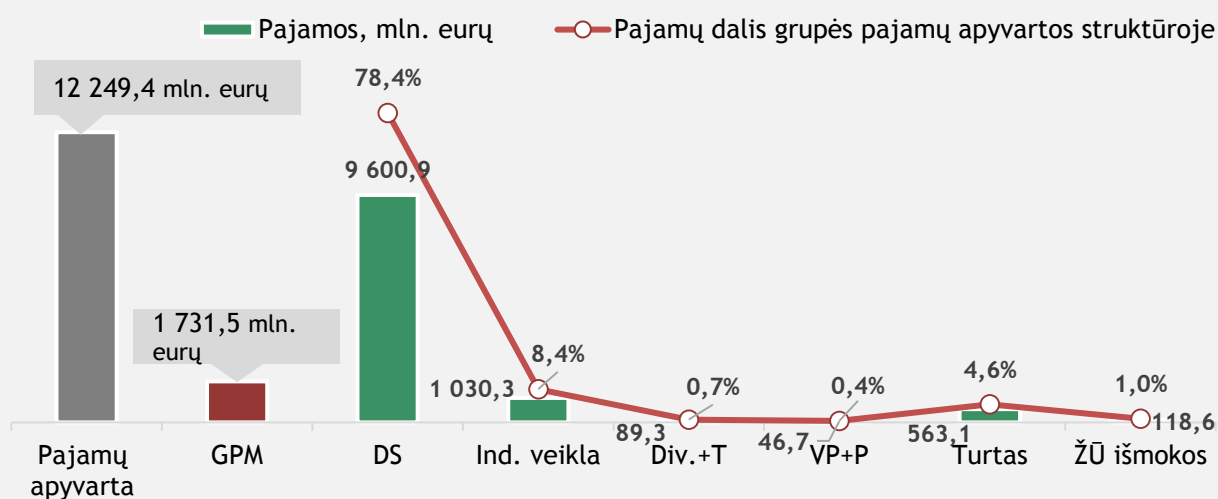
– D2 grupės DS pajamos sudarė 1 747,1 mln. eurų, arba 80,3 proc. visų didelės pajamas gaunančių gyventojų grupės pajamų iš darbo santykių, mokestinė prievolė sudarė 379,5 mln. eurų, arba 75,7 proc. visos didelės pajamas gaunančių gyventojų mokestinės prievolės, efektyvus apmokestinimo tarifas buvo 12,1 proc.

Didelės pajamas gaunančių gyventojų grupei būdingos didelės pajamos (794,3 mln. eurų) iš turto perleidimo, kurios gali būti vienkartinės. Pajamos iš finansinių ir išvestinių finansinių priemonių perleidimo ir palūkanų tarp D1 ir D2 gyventojų grupių buvo beveik lygios (62,3 mln. eurų ir 62,0 mln. eurų), o pajamos iš paskirstytojo pelno (dividendų) ir tantjemų D2 gyventojų grupėje buvo 11,1 proc. didesnės nei D1 gyventojų grupėje.

Vidutinės pajamas gaunantys gyventojai ($\geq 1\,429$ ir $< 4\,286$ eurų)

465,2 tūkst. gyventojų (33,7% visų deklaravusių gyventojų)

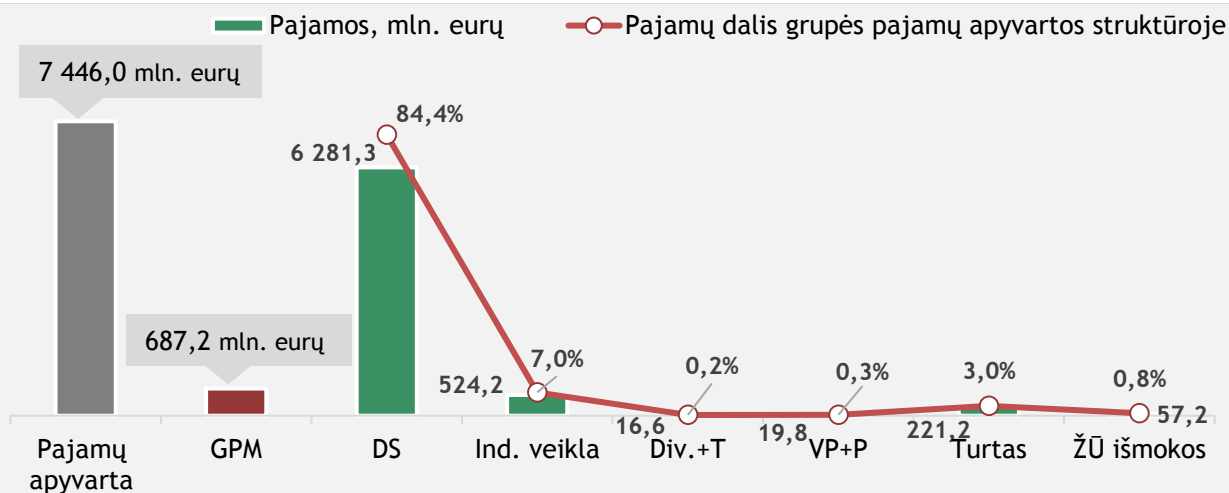
Efektyvus GPM tarifas 14,1%

Mažas (≥ 607 ir $< 1\,429$ eurai) ir labai mažas (< 607 eurai) pajamas gaunantys gyventojai

850,8 tūkst. gyventojų (61,6% visų deklaravusių gyventojų)

Efektyvus GPM tarifas 9,2%

Vidutinės pajamos gaunančių gyventojų grupės pajamų struktūroje didžiausią dalį (78,4 proc.) sudarė pajamos susijusios su darbo santykiais. Kaip ir ankstesniais metais, vidutinės pajamos gaunančių gyventojų grupei teko didžiausia mokestinė našta – efektyvus GPM tarifas buvo 14,1 proc.

Mažas ir labai mažas pajamas gaunantys gyventojai sudarė didžiausią dalį (61,6 proc.) visų pajamas deklaravusių gyventojų struktūroje.

GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO STRUKTŪRA, PASKIRSTYMAS Į BIUDŽETUS

2020 m. gruodžio 31 d. GPM nepriemokos suma buvo 180,4 mln. eurų, tai sudarė 5,1 proc. nuo visų į nacionalinį biudžetą gautų GPM pajamų. Palyginti su 2019 m., GPM nepriemokos suma padidėjo 2,1 karto.

3 lentelė. GPM struktūra 2019–2020 m., tūkst. eurų

Rodiklio pavadinimas	2019 m.	2020 m.	2020 m. ir 2019 m. palyginimas		2020 m. struktūra, %
			±	%	
GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESTIS (GPM), IŠ VISO (neatskaičius grąžinimų, pervedimų ir įmokų į PSDF)	3 591 286	3 719 233	127 947	103,6%	100,0%
GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESTIS:	3 446 158	3 516 776	70 618	102,0%	94,6%
nuo pajamų, susijusių su darbo santykiais arba jų esmę atitinkančiais santykiais, priskiriamų prie gyventojo A klasės pajamų	3 046 945	3 166 171	119 226	103,9%	85,1%
nuo su darbo santykiais nesusijusių pajamų, priskiriamų prie gyventojo A klasės pajamų	306 457	315 931	9 474	103,1%	8,5%
nuo pajamų, susijusių su darbo santykiais arba jų esmę atitinkančiais santykiais, priskiriamų prie nenuolatinio Lietuvos gyventojo B klasės pajamų	- 157	190	347		0,0%
nuo su darbo santykiais nesusijusių pajamų, priskiriamų prie nenuolatinio Lietuvos gyventojo B klasės pajamų	786	760	- 26	96,7%	0,0%
nuo gyventojo B klasės pajamų ir nuo metinėje pajamų mokesčio deklaracijoje priskaičiuotų pajamų	83 041	24 590	- 58 451	29,6%	0,7%
už verslo liudijimą	9 085	9 134	49	100,5%	0,2%
įmokos į fondus	x	x			
palūkanos už paskolas, pajamos iš baudų, delspinigiai	x	x			
GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO GRĄŽINIMAI (numatyti GPM įstatymo 21 str., 34 str. 3 d. ir 4 d.)	145 127	202 457	57 330	139,5%	5,4%

VMI duomenų šaltinis

4 lentelė. GPM grąžinimai 2019–2020 m., tūkst. eurų

Rodiklio pavadinimas	2019 m.	2020 m.	2020 m. ir 2019 m. palyginimas	
			±	%
GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO GRĄŽINIMAI IŠ VISO:	145 127	202 457	57 330	139,5%
pervesta Lietuvos vienetais iki 2 proc. GPM (pagal GPM įstatymo 34 str. 3 dalį)*	20 330	19 626	- 704	96,5%
pervesta politinėms partijoms iki 1 proc. GPM (pagal GPM įstatymo 34 str. 4 dalį)*	1 125	1 166	41	103,6%
grąžinta gyventojams (pagal GPM įstatymo 21 str.)	123 672	181 665	57 993	146,9%

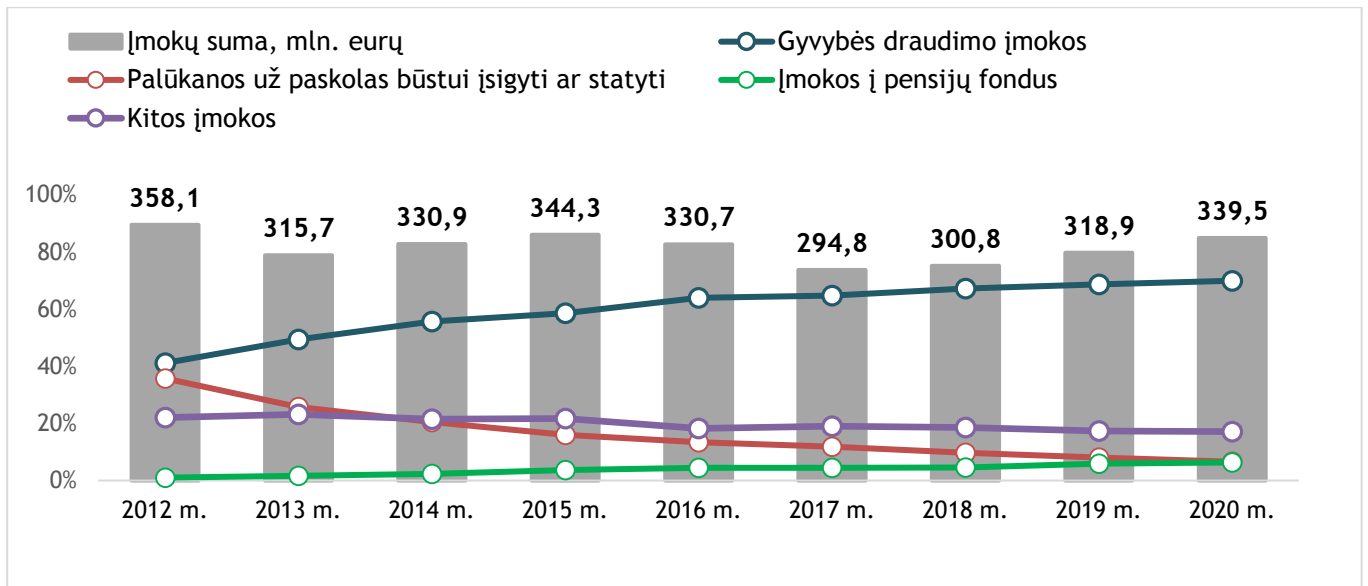
Mokesčių ir kitų įmokų į biudžetus suvestinės apyskaitos formos 1-VP 2 priedo duomenys

Nuo 2008 m. juridiniai vienetai teikia mokesčių administratoriui duomenis apie nuolatinių Lietuvos gyventojų įmokas, kurios atitinka GPMĮ 21 str. nuostatas ir mažina apmokestinamąsias gyventojo pajamas. Nuo 2010 m. bendra, apmokestinamąsias gyventojo pajamas mažinanti suma negali viršyti 25 proc. visų per mokestinį laikotarpį apskaičiuotų apmokestinamųjų pajamų ir negali būti didesnė nei 2 000 eurų.

2020 m. bendra apmokestinamąsias pajamas mažinančių išlaidų suma sudarė 339,5 mln. eurų, išlaidų struktūroje didžiausią dalį (69,9 proc.) sudarė gyvybės draudimo išlaidos. Gyventojų, patyrusių apmokestinamąsias pajamas mažinančias išlaidas, skaičius sudarė 435,3 tūkst.

LR nuolatinių gyventojų per praėjusius metus grąžintos paskolos (jų dalis), skirtos išlaidoms už studijas padengti, ir už studijas sumokėtos įmokos 2020 m. sudarė 58,2 mln. eurų, tai 5,3 proc. daugiau nei 2019 m. Įmokų į papildomo savanoriško pensijų kaupimo fondus suma sudarė 21,5 mln. eurų ir buvo 13,7 proc. didesnė nei 2019 m., o gyventojų skaičius, palyginti su 2012 m., išaugo beveik 4 kartus. Nuo 2012 m. gyventojų įmokos į papildomo savanoriško pensijų kaupimo fondus turėjo didėjimo tendencijas.

14 pav. Gyventojų įmokos, mažinančios apmokestinamąsias pajamas ir jų struktūra 2012–2020 m.

Mokestinių prievolių departamento duomenys

TRUMPINIŲ SĄRAŠAS

GPM – gyventojų pajamų mokestis

GPMĮ – Lietuvos Respublikos Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas

ES – Europos Sąjunga

LR – Lietuvos Respublika

VB – valstybės biudžetas

SB – savivaldybių biudžetas

NB – nacionalinis biudžetas

VMI prie FM – Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos

VSDFFV – Valstybinio Socialinio draudimo fondo valdyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Užimtumo tarnyba – Užimtumo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Statistikos departamentas – Lietuvos statistikos departamentas

MAĮ – Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas

CK – Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas

EVRK 2 red. – Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus 2 redakcija

MMR – Mokesčių mokėtojų registras

VDU – vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis

MMA – minimalioji mėnesinė alga

MB – mažoji bendrija

NPD – neapmokestinamųjų pajamų dydis

PNPD – papildomas neapmokestinamųjų pajamų dydis

PMK – pajamų mokesčio kreditas

PVM – pridėtinės vertės mokestis

EUROSTAT – Europos Sąjungos statistikos tarnyba

EBPO – Europos ekonominio bendradarbiavimo organizacija

PSDF – Privalomojo sveikatos draudimo fondas

Audito IS – Audito informacinė sistema

PAAIŠKINIMAI, NUORODOS Į ŠALTINIUS

Pajamų apyvarta – tai visos gyventojų gautos pajamos, kurių šaltinis yra Lietuvoje ir už šalies ribų (GPMĮ 5 str.) ir kurios laikomos mokesčio objektu (GPMĮ 1 str.), t. y. visos per mokestinį laikotarpį gyventojų gautos pajamos ir/arba jam išmokėtos išmokos iki GPMĮ leistinių atskaitymų (MNPD, kitų leistinių atskaitymų) sudaro gyventojų pajamų apyvartą (argumentai dėl pajamų apyvartos rodiklio pasirinkimo išdėstyti ataskaitoje „Gyventojų pajamų mokesčio analizė“ už 2016 m.).

Efektyvus pajamų apmokestinimo tarifas apskaičiuojamas kaip išskaičiuoto ir (arba) sumokėto GPM santykis su visa pajamų apyvartos suma.

Pajamų pokytis (pajamų dinamika) apskaičiuojamas kaip atitinkamų ir praėjusių kalendorinių metų pajamų apyvartos santykis.

Ataskaitoje naudojami VMI prie FM informacinės sistemos, VSDFFV, Statistikos departamento, Užimtumo tarnybos, EUROSTAT, kitų šaltinių duomenys.

Mokesčių mokėtojas suprantamas taip, kaip jis apibrėžiamas MAĮ 2 str. 17 d.

Mokesčių mokėtojų paskirstymas pagal ekonominės veiklos rūšis atitinka Statistikos departamento patvirtinto EVRK 2 red. klasifikaciją.

Su mokesčių mokėtojais susijusi informacija remiasi MMR ir VMI informacinėje sistemoje sukauptais duomenimis.

Mokesčių mokėtojų pajamos skirstomos pagal pajamų rūšis, vadovaujantis Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2018 m. vasario 6 d. įsakymu Nr.

VA-9 patvirtintų metinės gyventojams išmokėtų išmokų, priskiriamų A ir B klasės pajamoms, deklaracijos GPM312 formos, jos priedų GPM312L, GPM312U formų užpildymo ir pateikimo taisyklių 2 priede pateikta klasifikacija.

ES valstybių narių klasifikacija pagal MMA grupes pateikiama EUROSTAT internetinėje svetainėje https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Minimum_wage_statistics.

2020 m. EUROSTAT mokesčio pleišto rodikliai EUROSTAT internetinėje svetainėje http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_nt_taxwedge&lang=en

Pajamų pasiskirstymo nelygė tarptautinėje praktikoje matuojama Gini koeficientu, kurio reikšmė gali kisti nuo 0 (absoliuti lygybė, kai atskiros gyventojų grupės gauna vienodas pajamas) iki 1 (absoliuti nelygė, kai viena gyventojų grupė gauna visas šalies pajamas).

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di12/default/table?lang=en